

LAUSUNTO: Lastensuojelulain muuttaminen

Lausuntopyynnön diaarinumero VN/35181/2024

Rinnekodeit Oy vastaa lausuntopyyntöönne ja vastaa toivomiinne kysymyksiin seuraavasti:

1. Miltä osin lainsäädäntö tai sen soveltamiskäytäntö aiheuttaa epäselvyyttä siitä, mikä on sallittua lapsen kasvatusta ja mikä ei ole sallittua a) perhehoidossa, b) laitoshoidossa?

1 b) Lastensuojelulaitoksen ovet eivät saa olla virallisesti lukittuja. Asiaan liittyy kuitenkin turvallisuusnäkökulmat ja laitoksen lasten kehityksellinen taso. Valtaosalla palveluissamme olevilla lapsista ei ole liikkumisen rajoituksia kehitysvammaisuuteen liittyen. He pääsevät ulos halutessaan päivä/ilta-aikaa. Kuitenkin usein lapset ovat ikäänsä nähden alemmalla kehitystasolla esim. 1-2 vuotta, jolloin ulkona yksin liikkuminen olisi turvallisuusriski. Näissä tilanteissa ei ole pääsääntöisesti tehty liikkumisen rajoitusta. Hoito- ja kasvatussuunnitelmassa on tehty sosiaalityöntekijän, vanhempien ja yksikön omaohjaajan kanssa lasta kuullen päätös ulkoiluista aikuisen kanssa. Osa hyvinvointialueiden sosiaalityöntekijöistä edellyttää lapselle pitkäaikaisen liikkumisen rajoituksen päätöksen näissäkin tilanteissa. Tämä tulisi olla kasvatuksellinen keino.

Osalla lapsista on liikkumisen rajoitus (esim. toistuvien karkaamisten tai toistuvia ulkopuolisiin kohdentuvia väkivaltatilanteita), jolloin he sen mukaisesti pääsevät aikuisen kanssa ulos. Näissä tapauksissa pitäisi olla samanlainen tulkinta jokaisen hyvinvointialueen osalta, sosiaalityöntekijästä riippumatta.

1b) Lastensuojelulaitoksen keittiöt eivät saa olla lukittuja, lasten tulee päästä keittiöön ja saada ottaa ruokaa aina, kun haluavat, kuten kotioloissa. Yksikön keittiön ovien lukitseminen pitäisi kuitenkin olla mahdollista, koska osa lapsista käyttää ruokailuvälineitä aseina ja ovat aiheuttaneet toistuvasti vaara ja uhkatilanteita muille lapsille ja henkilöstölle. Lisäksi myös niiden lasten osalta, joilla on esim. diabetes, jolloin tasaisen verensokerin ylläpitämisen vuoksi aterioinnin tulee olla terveellistä ja säännöllistä (ei jatkuvia välipaloja). Tähän olemme tehneet ratkaisun siten, että yksikössä on tarjolla terveellisiä välipaloja esimerkiksi hedelmiä keittiön ulkopuolella aina saatavilla. Keittiön ovien lukituksesta tulee aina erillismaininta ja selvitys esim tarkastuskäynneillä. Tämä tulisi aina olla kasvatuksellinen keino.

1b) Lapsen eristäminen (luku 11 pykälä 70) Aluehallintovirasto on linjannut yhdessä tarkastuskertomuksessa: "Mikäli eristyshuoneessa ei ole omaa saniteettitilaa, tulisi sen olla erityshuoneen välittömässä läheisyydessä. Toiseksi valvontaviranomaiset ovat todenneet, että erityshuoneen sijainti tulisi suunnitella siten, että muiden lasten oleminen ei häiriinny

kohtuuttomasti ja heidän oleskelunsa omissa asuinhuoneissaan on mahdollista. Myös eristetyn lapsen yksityisyys eristämisen aikana tulee huomioida. Aluehallintovirasto ohjasi palveluntuottajaa selvittämään erityshuoneelle tarkoituksenmukaisempi sijainti huomioiden edellä todettu.” Sama viranomaisena on hyväksynyt yksikön pohjapiirustuksen lupineen, jolloin ei ole tuonut esille yllä olevaa tai erityishuoneen epätarkoituksenmukaisuutta sijainnin osalta. Palveluntuottaja ei voi vanhoihin rakennuksiin rakentaa kohtuullisilla kustannuksilla uudestaan linjatun mukaista eristystilaa wc:n läheisyyteen.

1b) Kehitysvammaisen lapsen kuljettaminen autossa käyttäen magneetti viisipisteturvavöitä. Kyse ei ole liikkumisen rajoittamisesta, vaan erityisturvavöistä ja liikenneturvallisuudesta. Tästä on ristiriitaisia näkemyksiä lastensuojelun sosiaalityöntekijöillä, jotka tulkitsevat viisipistevoiden käytön liikkumisen rajoittamisena.

Pyydämme huomioimaan, että koulukuljetuksissa voidaan soveltaa lastensuojeluyksikköönkin sijoitetun lapsen osalta seuraavaa: *“Perusopetuslain 32 §:n mukaisesti opetuksen järjestäjän on koulukuljetuksissaan huomioitava, että oppilaan käytössä oleva kuljetusmuoto on hänelle turvallinen. Perusopetuslain 34 §:ssä todetaan, että koulussa tai muussa opetuksen järjestämispaikassa, koulumatkalla ja majoituksessa sattuneen tapaturman hoito on oppilaalle maksuton.”*

Mutta saman lapsen siirtyessä yksikön kuljetuksilla esim. kauppaan, retkille jne. Ei saisi käyttää magneettiliivejä, koska lastensuojelulaki määrittelee autossa lisäturvavyöt rajoittamistoimenpiteinä. Kehitysvammaisen lapsen ennalta-arvaamaton liikehdintä ja toiminta aiheuttaa vakavia liikenne ja henkilöstöturvallisuusriskejä yksikön automaatioilla.

Lastensuojeluyksikkö ei voi rajoittaa lapsen liikkumista verrattuna muihin lapsiin tai lapsen kotilomia vanhempien luona. Siirtymät ilman tarkoituksenmukaisia turvavöitä ovat vakava turvallisuusriski.

2. Mihin arjen tilanteisiin liittyy tulkintaongelmia erityisesti sen suhteen, onko lapsen rajaaminen mahdollista kasvatuksellisin keinoin vai ainoastaan tavalla, joka on säädetty rajoitustoimenpiteenä lastensuojelulain 11 luvussa? Kerro havainnollistavia esimerkkejä koskien a) perhehoitoa, b) laitoshoidtoa.

2b Kasvatukselliset keinot: Yksikössä lapset käyttävät viikkorahansa usein karkkien ostoon ja syövät niitä heti ostaessaan. Yksikössä on yhdessä lasten kanssa sovittu, että viikonlopuksi esim. Leffailtaa, jokainen jättää omista karkeistaan osan (lisäksi yksikön ostamat esim. Chipsit). Osana terveys- ja ravitsemuskasvatusta lapsia tuetaan terveelliseen ruokavalioon ja omien herkkühimojen hallitsemisen opetteluun. Osa hyvinvointialueen sosiaalityöntekijöistä tulkitsee tämän lapsen rajoittamisena. Tämä tulisi olla kasvatuksellinen keino.

2b Lastensuojelulaitoksessa saattaa osoittaa uhmakuuttaan kasvatuksessa ja ohjauksellisessa tilanteessa, joka saattaa ilmetä mm. lapsella virtsaamisena tai ulostamisena yksikön tiloissa. Kun kyse on selkeästi lapsen provokatiivinen käytös, kasvatuksellisesti lasta tuetaan kantamaan vastuuta ja oppimaan syy-seuraussuhteita, jolloin hänen kanssaan yhdessä siivottaan syntyneet sotkun. Tässä aina huomioidaan lapsen emotionaalinen taso ja toimintakyky ja sen tulisi olla kasvatuksellinen keino.

2b Yksikössä joidenkin lasten kanssa saatetaan joutua käyttämään lyhytaikaista vesisulkuja ja tällaisten tilanteiden taustalla on usein lapsen taipumus juoda hengenvaarallisen paljon vettä tai hän aiheuttaa toistuvia ja mittavia vesivahinkoja. Tällöin tehdään aina erillinen rajoituspäätös. Tämän tulisi olla osa kasvatuksellisia keinoja.

2b Esimerkki 1. Lapsen seksuaalinen yliaktiivisuus. Lapsi ottaa esim. itsestään / intiimialueistaan kuvia ja jakaa niitä somessa, yksikön lasten / koulukavereiden nähtäville.

2b Esimerkki 2. Lapsi reagoi itseä, toisia ja ympäristöä kohtaan väkivaltaisesti sekä tähän liittyen lapsi hakeutuu yllykkeitä sosiaalisen median kanaville. Tämä lisää lapsen ahdistusta, turvattomuuden kokemuksia sekä voi heijastua lisääntyvänä asosiaalisen käyttäytymisenä. Tällöin kasvatuksellisenä keinona on tehty sopimus sosiaalityöntekijän ja vanhempien kanssa sopimus sosiaalisen median (esim. tabletti, kännykkä, tietokone) käytöstä aikuisen kanssa tietty tuntimäärä per vuorokausi. Lapsen oma toive on kuultu. Kun aikuisten yhteiseen kasvatukselliseen sopimukseen on päästy, on kasvatuksellisesti rajattu laitteiden käyttö. Ei yksittäisinä rajoittamistoimenpiteinä ja jatkuvan arjen vääntämisenä lapsen kanssa. Nämä tulisi olla kasvatuksellisia keinoja.

2b Esimerkki 3. Puhelimen käytön rajoittaminen pienillä lapsilla, jolloin puhelin siirtyisi ohjaajille yön ajaksi ja näin turvataan lapsen yöunet ja minimoitua mahdollisuus yöpelaamiseen/ puhelimenkäyttöön yöllä. Usein tästä on vanhempien kanssa sovittu. Tämä tulisi olla kasvatuksellinen keino.

2b Esimerkki 4. Lapsen kasvatuksellinen pysäytys osastolle. Lapsen pysäytys osastolle on tehty esimerkiksi sovitusta myöhästelystä johtuen, lapsi ei ole palannut sovittuna aikana yksikköön. Lapsen vastuusosiaalityöntekijän ratkaisun hakeminen tuntuu tilanteeseen nähden raskaalta, mutta olemme niin tehneet tällä hetkellä. Tämä tulisi olla kasvatuksellinen keino.

2b Esimerkki 5. Kotiharjoitteluviikonlopun peruminen yhteistyössä vanhempien kanssa. Tässä on erilaisia käytäntöjä sosiaalityöntekijästä riippuen eli tehdäänkö yhteisneuvottelu vanhempien, sosiaalityöntekijän ja yksikön kesken, lasta kuullen vai ei. Jos vanhemmat

vastustavat, aina on tehty yhteisneuvotteluprosessi. Tähän tulisi saada yhtenäiset käytännöt.

3. Onko kasvatustyön vahvistamiseksi ja sen käytäntöjen selkeyttämiseksi sijaishuollossa lisättävä?

Yleisesti: Kasvatuksellisen ja rajoittamisen välisessä rajanvedossa tulee huomioida, mikä on kyseisen lapsen kehitystasolle tavanomaista ja milloin siitä poiketaan rajaamalla lapselle kuuluvaa oikeutta. Jos poikkeaa tavanomaisesta, tehdään rajoittamispäätös, muulloin kyse kasvatuksellisesta ohjauksesta.